

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У СПОЖИВЧІЙ КООПЕРАЦІЇ

Досліджено стан та проаналізовано структуру багаторівневої системи нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку. Як один зі складових елементів такої системи, розглянуто діючий нормативно-правовий механізм, який регулює бухгалтерський облік у споживчій кооперації України.

Ключові слова: система бухгалтерського обліку, нормативно-правове регулювання, споживча кооперація

Ozeran V., Popitich T.

NORMATIVE AND LEGAL REGULATION OF ACCOUNTING IN CONSUMER COOPERATIVES

The condition and the structure of multi-level system of accounting normative and legal regulation are investigated and analyzed. The valid legal mechanism of such a system that regulates the accounting of Consumer Cooperatives in Ukraine is considered also.

Keywords: accounting system, normative and legal regulation, consumer cooperatives

1. Вступ

Бухгалтерський облік посідає важливе місце в управлінні всіма галузями економіки України, зокрема, її кооперативного сектора. Трансформація економіко-правового середовища та ринкові перетворення в Україні супроводжуються реформуванням системи бухгалтерського обліку та створенням відповідного нормативно-правового забезпечення обліку в державі, загалом, та у споживчій кооперації України, зокрема. А система бухгалтерського обліку в сучасних умовах не може повноцінно існувати без належного нормативно-правового забезпечення. Таке забезпечення бурхливо формувалося протягом двох останніх десятиріч і перебуває в процесі постійних змін, які супроводжуються політичними, економічними, інтеграційними, соціальними та іншими чинниками. Важко не погодитись з С. В. Сараною [23, с. 379], що зазначає про необхідність розглядати удосконалення законодавства як постійний процес, оскільки створити раз і назавжди досконале законодавство реально неможливо.

Ю. А. Кузьмінський вважає, що нормативно-правове забезпечення регламентує організацію та ведення обліку на державному рівні [4, с. 8].

Можна стверджувати, що стратегічна мета бухгалтерського законодавства полягає у формуванні повної та достовірної інформації про діяльність організації, контроль за додержанням законодавства, попередження від'ємних результатів діяльності, виявлення внутрішньогосподарських резервів, а також у позитивному впливі на господарську діяльність, яку здійснює людина, через надання їй відповідної інформації, тобто так званого зворотного зв'язку.

Вагомий внесок у науково-практичну розробку нормативно-правової регламентації бухгалтерського обліку та звітності зробили такі провідні вчені, як Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, Г. Г. Кірейцев, Л. М. Кіндрацька, М. В. Кужельний, А. М. Кузьмінський, П. О. Куцик, С. О. Левицька, Л. Г. Ловінська, Н. М. Малога, В. М. Пархоменко, О. М. Петрук, М. С. Пушкар, М. Т.Щирба, М. Г. Чумаченко та ін.

Мета статті – необхідність визначення ролі регуляторних інститутів у системі регламентації обліку на загальнодержавному рівні та розподілу повноважень на рівнях галузевих, зокрема, у споживчій кооперації.

2. Нормативне управління системою бухгалтерського обліку: історичний аспект

Централізоване управління державною і кооперативною власністю в СРСР здійснював Держплан, планові комісії на місцях, які безпосередньо керували підприємствами й організаціями міністерства, відомства і виконавчі органи, які забезпечували інші органи управління необхідною інформацією щодо роботи підпорядкованих їм суб'єктів господарювання. Роль єдиної інформаційної бази для планування та контролю за використанням ресурсів у виробництві та збереженню державної та кооперативної власності відводилась бухгалтерському обліку.

Державне управління бухгалтерським обліком здійснювалося по вертикалі, тобто було централізованим. Загальне методологічне керівництво обліком в країні проводила Рада Міністрів СРСР; методологічне керівництво обліком на підприємствах, підлеглих союзним республікам – Міністерство фінансів СРСР і міністерства фінансів союзних рес-

публік; безпосереднє керівництво бухгалтерським обліком на підвідомчих підприємствах – міністерства і відомства СРСР та союзних республік.

Основною ланкою в такій системі управління бухгалтерським обліком були міністерства та відомства. На них покладалися функції розробки галузевих інструкцій щодо ведення бухгалтерського обліку. Галузевий міністр мав рівні права з міністром фінансів у прийнятті рішень з бухгалтерського обліку, хоча варто зазначити, що при розробці галузевих інструкцій, міністерства повинні були узгоджувати відхилення від типових інструкцій, які видавалися Міністерством фінансів СРСР. І якщо Міністерство фінансів знаходило невідповідність галузевого нормативного документу типовому, воно мало право звернутися до Уряду з пропозицією скасувати такий документ галузевого міністерства.

Таким чином, підприємства та організації керувалися, зокрема, з питань ведення бухгалтерського обліку, вказівками свого галузевого міністерства. Останнє не тільки управляло бухгалтерським обліком у підвідомчих підприємствах й організаціях, а й здійснювало контроль за його станом та несло відповідальність на рівні з керівниками підприємств і організацій за його достовірність та ефективність у справі контролю за збереженням державної власності.

У країнах, які утворилися на території колишнього Радянського Союзу, традиція державного управління бухгалтерським обліком поступово змінюється на державне регулювання. Вивчення законів про бухгалтерський облік цих країн показало, що суб'єктом регулювання бухгалтерського обліку є певний державний орган, уповноважений урядом. При цьому в країнах, які створюють власну нормативну базу, тобто мають національну систему бухгалтерського обліку, в компетенцію регулюючого органу віднесене створення методологічного та методичного забезпечення та його затвердження. Лише Україна та Вірменія за державним органом визначили затвердження національної нормативної бази, не уточнивши, хто повинен її розробляти. Навіть в країнах, які взяли за методологічну основу в законах системи обліку міжнародні стандарти, за державними органами закріплено створення методичного забезпечення до МСФЗ та умов для їх впровадження. Казахстан та Киргизія до компетенції державного органу віднесли взаємодію (Казахстан), співпрацю і регулярне консультування (Киргизія) з професійними організаціями бухгалтерів та аудиторів з питань бухгалтерського обліку та звітності [6, 7, 8, 9, 10].

У концепції розвитку бухгалтерського обліку та звітності Російської Федерації на середньострокову перспективу передбачений окремий розділ “Зміна системи регулювання бухгалтерського обліку та звітності”, в якому сформульовані концептуальні основи державно-суспільного регулювання бухгалтерського обліку. Аналіз функцій державної влади та професійного співтовариства, відповідно до цього документа, показує, що за такої моделі регулювання бухгалтерського обліку за державою залишається рішенням ключових питань щодо системи

бухгалтерського обліку. До них відносять: визначення державної політики у сфері бухгалтерського обліку, відповідальність за вдосконалення правових засад, прийняття нормативного забезпечення, державний контроль за дотриманням законодавства у сфері бухгалтерського обліку та контролю [3].

Слід зазначити, що концептуальні основи державного регулювання бухгалтерського обліку в країнах колишнього Радянського Союзу знаходяться ще у стадії становлення. З цієї причини правове забезпечення цього процесу є недосконалим, містить суперечності та неузгодженості. Прикладом цього є ситуація, яка склалася в Україні.

3. Сутність та необхідність нормативного регулювання системи бухгалтерського обліку

У жовтні 1998 р. в Україні було затверджено “Програму реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів”, де зазначені напрями узгодження національної системи бухгалтерського обліку з вимогами ринкової економіки і міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, зокрема: законодавче закріплення принципів ведення бухгалтерського обліку – Закон “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”; формування нормативної бази – положення (стандарти) бухгалтерського обліку; методичне забезпечення – інструкції, методичні вказівки, коментарі [19].

О. М. Петрук зазначає, що внаслідок проведеної законодавчої та організаційної роботи отримано бажаний результат у вигляді системи регулювання бухгалтерського обліку, зорієнтованої на забезпечення потреб всіх зацікавлених користувачів бухгалтерської інформації, – наголошує автор [14, с.166-167].

Нормативно-правове забезпечення обліку – це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі (законодавчої, виконавчої та представницької), Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств і кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку і фінансової звітності в нашій державі [21]. Ці нормативні акти мають певну ієрархічну підпорядкованість. Норма (від лат. “norma” – керуюче начало, правило, зразок) уособлює узаконене правило, встановлення, визнаний обов’язковий порядок організації справи, здійснення дій [22, с. 209].

Як основні об’єкти нормативно-правового забезпечення обліку, варто зазначити Закони України (“Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, “Про оплату праці”, “Про відпустки”, “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування”, “Про страхування” тощо); Кодекси (Податковий, Бюджетний, Господарський, Цивільний, Кодекс законів про працю тощо); Укази Президента України; постанови і рішення Кабінету Міністрів України; НП(С)БО; П(С)БО; М(С)ФЗ; інструкції, накази, постанови, розпорядження, листи, роз’яснення Центральної спілки споживчих товариств України та інших міністерств і відомств; накази про облі-

кову політику підприємства; графіки документо-обігу тощо.

Таким чином, у вітчизняній практиці обліку загалом склалась багаторівнева система регулювання бухгалтерського обліку, контролю та звітності. Будувалась така система регулювання правил формування фінансової інформації “від загального до часткового”. Але рівні регулювання сучасні науковці виділяють по-різному.

Л. К. Сук і П. Л. Сук, не виокремлюючи рівнів регулювання, до основних нормативних документів, які забезпечують регламентацію бухгалтерського обліку в Україні, відносять тільки Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”, НП(С)БО, П(С)БО, Плани рахунків бухгалтерського обліку (повний і спрощений), “Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку” [24, с. 30-31].

В. М. Пархоменко вважає, що система нормативного регулювання бухгалтерського обліку повинна бути п'ятирівневою, відповідно до фактичного стану в країні в теперішній час [13]. Він поділяє акти нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку на такі групи: 1) Закони України, як нормативно-правові акти вищої юридичної сили; 2) акти вищого органу в системі органів виконавчої влади (постанови Кабінету Міністрів України); 3) положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інші нормативно-правові документи з бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які затверджує Міністерство фінансів України, що є основним органом центральної виконавчої влади з питань регулювання бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні; 4) нормативно-правові акти (інструкції, положення, вказівки) й методичні рекомендації, які розробляються і затверджуються Міністерством фінансів України та іншими органами на підставі П(С)БО із врахуванням специфіки й наявних потреб відповідних видів економічної діяльності; 5) рішення (накази, розпорядження) щодо організації бухгалтерського обліку і застосування конкретної облікової політики, які ухвалюються власником (керівником) підприємства на основі документів вищого порядку, що подана у попередніх чотирьох групах документів цього забезпечення [12, с. 5].

Р. Кулик, Г. Жубіль і М. Щирба виділяють п'ять рівнів системи нормативно-правового забезпечення бухгалтерського фінансового обліку: конс-

титутційний, законодавчий, нормативний, методичний, організаційно-розпорядчий [5]. Хоча згодом М. Т. Щирба, розглядаючи спільно з М. С. Пушкарем нормативно-правове регулювання фінансового обліку в Україні відповідно до МСФЗ, зупиняється вже на чотирьох рівнях: законодавчому, нормативному, методичному і організаційно-розпорядчому [21, с. 41]. Важко не погодитись з такою думкою, оскільки Конституцію дуже відносно можна назвати актом нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку, і, відповідно, виділити як окремих рівень. Якщо і згадувати Конституцію в контексті регулювання бухгалтерського обліку, то тільки як основний державний документ, на який спираються інші закони держави.

А. В. Озеран також виділяє чотири рівні, на кожному з яких регулювання здійснюється відповідними органами та підприємствами, відповідно до наділених повноважень: законодавчий, нормативний, методичний, організаційний [11].

Отже, систему нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні можна представити чотирма рівнями, кожен з яких охоплює ряд документів (рис. 1).

Система нормативного регулювання бухгалтерського обліку законодавчо встановлює єдині правові та методологічні основи організації та ведення бухгалтерського обліку в Україні. Діючі норми ґрунтуються на однаковості ведення бухгалтерського обліку майна, зобов'язань і господарських операцій, складання та надання достовірної та порівняльної інформації про фінансово-майновий стан, доходи і витрати підприємства, необхідної користувачам іншої бухгалтерської інформації.

Загальне методичне керівництво бухгалтерським обліком на державному рівні здійснює уряд України. Пріоритетне право регулювання бухгалтерського обліку надано Міністерству фінансів, “яке затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інші нормативно-правові акти щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності” [18].

Відповідно до ч. 1 ст. 111 Господарського кодексу України, споживча кооперація є системою самоврядних організацій громадян (споживчих товариств, їх спілок, об'єднань), а також підприємств та установ цих організацій, самостійною організаційною формою кооперативного руху [1].

НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ ЗАГАЛЬНОМЕТОДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ	
ПЕРШИЙ РІВЕНЬ	
Нормативно-правові акти вищої юридичної сили, що визначають сутність бухгалтерського обліку, його завдання, основні поняття, регулюють порядок організації та ведення бухгалтерського обліку, складання і подання звітності	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Господарський кодекс ✓ Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” ✓ Податковий кодекс тощо
ДРУГИЙ РІВЕНЬ	
Нормативно - правові документи, що визначають загальні принципи і встановлюють правила і способи ведення бухгалтерського обліку, окремих його об’єктів, порядок складання та подання звітності	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1- 2 ✓ Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 - 34 ✓ План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій та інструкція про його застосування тощо
ТРЕТІЙ РІВЕНЬ	
Документи (інструкції, положення, вказівки) в яких викладені методичні вказівки, рекомендації та роз’яснення з окремих питань бухгалтерського обліку та контролю з урахуванням особливостей і потреб певних видів діяльності	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів ✓ Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів ✓ Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості ✓ Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності ✓ Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні ✓ Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку ✓ Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства ✓ Примірні статuti обласної (республіканської) спілки споживчих товариств, районної спілки споживчих товариств, споживчого товариства, підприємства споживчої кооперації ✓ Положення про ревізійну комісію Укоопспілки ✓ Методичні рекомендації з організації бухгалтерського обліку в споживчій кооперації ✓ План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств та організацій та інструкція про його застосування споживчої кооперації України ✓ Положення про головного бухгалтера споживчого товариства, споживспілки, їх підприємств (об’єднань), інших суб’єктів господарювання системи Центральної спілки споживчих товариств України (Укоопспілки): ✓ Положення про організацію пайового господарства споживчої кооперації України ✓ Положення про особливості інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків у споживчих товариствах, споживспілках, їх підприємствах (об’єднаннях), інших суб’єктах господарювання Центральної спілки споживчих товариств України (Укоопспілки) ✓ Положення про порядок обліку руху товарів і готівки в об’єктах роздрібної торгівлі і ресторанного господарства споживчих товариств, споживспілок, їх підприємств (об’єднань), інших суб’єктів господарювання Центральної спілки споживчих товариств України (Укоопспілки) тощо
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ДОКУМЕНТИ	
ЧЕТВЕРТИЙ РІВЕНЬ	
Робочі документи, що формують облікову політику підприємства	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Розпорядження (наказ) про облікову політику ✓ Робочий план рахунків бухгалтерського обліку ✓ Графіки документообороту ✓ Розпорядження про проведення інвентаризації цінностей і розрахунків тощо

Рис. 1. Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку та контролю у споживчій кооперації України (сформовано авторами)

Діяльність організацій і підприємств системи споживчої кооперації є соціально орієнтованою та не спрямованою на отримання прибутку. Їх діяльність спрямована на задоволення потреб своїх членів, покращення їх економічного становища, вирішення проблем зайнятості населення, насамперед, сільського, додаткове формування нових робочих

місць. Відповідно до Закону України “Про споживчу кооперацію”, споживча кооперація України “...являє собою добровільне об’єднання громадян для спільного ведення господарської діяльності з метою поліпшення свого економічного і соціального стану” [20]. Окремий розділ закону присвячений економічній діяльності. Споживчі товариства

та їх спілки “мають повну господарську самостійність, покривають свої витрати за рахунок доходів від своєї господарської діяльності та забезпечують схоронність власності споживчої кооперації... Споживчі товариства та їх спілки ведуть облік результатів своєї діяльності, складають статистичну інформацію та адміністративні дані у порядку, встановленому законодавством, і несуть відповідальність за їх достовірність” [20].

Споживча кооперація – багатопрофільна організація, структури якої представлені в таких галузях, як торгівля, видавничий, ресторанный і готельний бізнес, виробництво продовольчих і непродовольчих товарів, надання побутових та банківських послуг, страхування, освіта і наука. Вона завжди функціонувала за ринковими принципами господарювання на основі самостійності, самофінансування. Така структурна побудова системи споживчої кооперації впливає і на побудову її системи бухгалтерського обліку і контролю. Центральна спілка споживчих товариств України наділена правом нормативного регулювання бухгалтерського обліку в межах своєї компетенції, відповідно до галузевих особливостей.

Окремі підприємства системи споживчої кооперації самостійно визначають облікову політику, яка реалізується прийняттям розпорядчого документу (постанови, наказу) щодо переліку методів оцінки, обліку і процедур, відносно яких нормативно-методична база передбачає більш ніж один їх варіант.

Функції державного регулювання облікової системи Центральної спілки споживчих товариств України реалізуються через систему органів державної влади та державного управління (рис. 2).

Питанням державного регулювання бухгалтерського обліку присвячені окремі норми Закону “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”. Разом з тим у тексті закону є певні суперечності, неузгодженості, а деякі аспекти не висвітлені зовсім, що призводить до неоднозначного тлумачення суті державного регулювання обліку в Україні та не дає відповіді на питання: хто є його суб’єктом, а що – об’єктом.

Відтак, В. М. Жук зазначає, що питання регулювання бухгалтерського обліку не є першочерговим у роботі Міністерства фінансів України. У державі немає чіткого визначення суб’єкта, на який покладена відповідальність за стан бухгалтерського обліку. Збирає та обробляє фінансову звітність Державна служба статистики України, визначає методологію бухгалтерського обліку і звітності – Міністерство фінансів. Автор стверджує, що обме-

жені можливості й невизначений статус Методологічної ради з бухгалтерського обліку також не сприяють вирішенню проблем, які скалилися [2].

Закон “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, на нашу думку, повинен чітко визнати суб’єктів державного регулювання бухгалтерського обліку (Кабінет Міністрів, Міністерство фінансів, Національний банк, Державне казначейство, Державна служба статистики

та інші державні органи) й закріпити за ними право розробки нормативно-правових актів щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

З метою систематизації та використовуючи досвід інших країн, необхідно також законодавчо визначити структуру законодавства України щодо бухгалтерського обліку, об’єднавши регулюючі облікову політику документи, що не мають статусу законів, поняттям “нормативні правові акти”.

4. Висновки

Отже, нормативні правові акти, які визначають практику бухгалтерського обліку, пропонуємо структурувати за чотирма рівнями: державні нормативні правові акти, які регулюють питання, незалежно від видів економічної діяльності, та обов’язкові для виконання; галузеві нормативні правові акти, які визначають особливості застосування державних актів за окремими видами діяльності; методичні рекомендації з бухгалтерського обліку, які уточнюють і деталізують порядок застосування нормативних актів державного та галузевого рівня; робочі документи суб’єкта господарської діяльності.

Крім цього, ефективним та перспективним вважаємо залучення до формування системи бухгалтерського обліку і звітності професійних бухгалтерських та аудиторських організацій, визнавши їх суб’єктами недержавного регулювання бухгалтерського обліку. Таке їх право та механізм взаємодії з органами державного регулювання закріпити у законі.

Також можна констатувати, що за роки реформування бухгалтерського обліку в Україні створена достатньо ґрунтовна законодавча база з регламентації системи бухгалтерського обліку. Але, як зазначено вище, на сучасному етапі в цій сфері існують певні проблеми, вирішення яких допоможе вдосконалити систему державного регулювання та реформування бухгалтерського обліку, адаптуватися до ринкових змін, міжнародних стандартів і потреб користувачів у системі прийняття рішень.

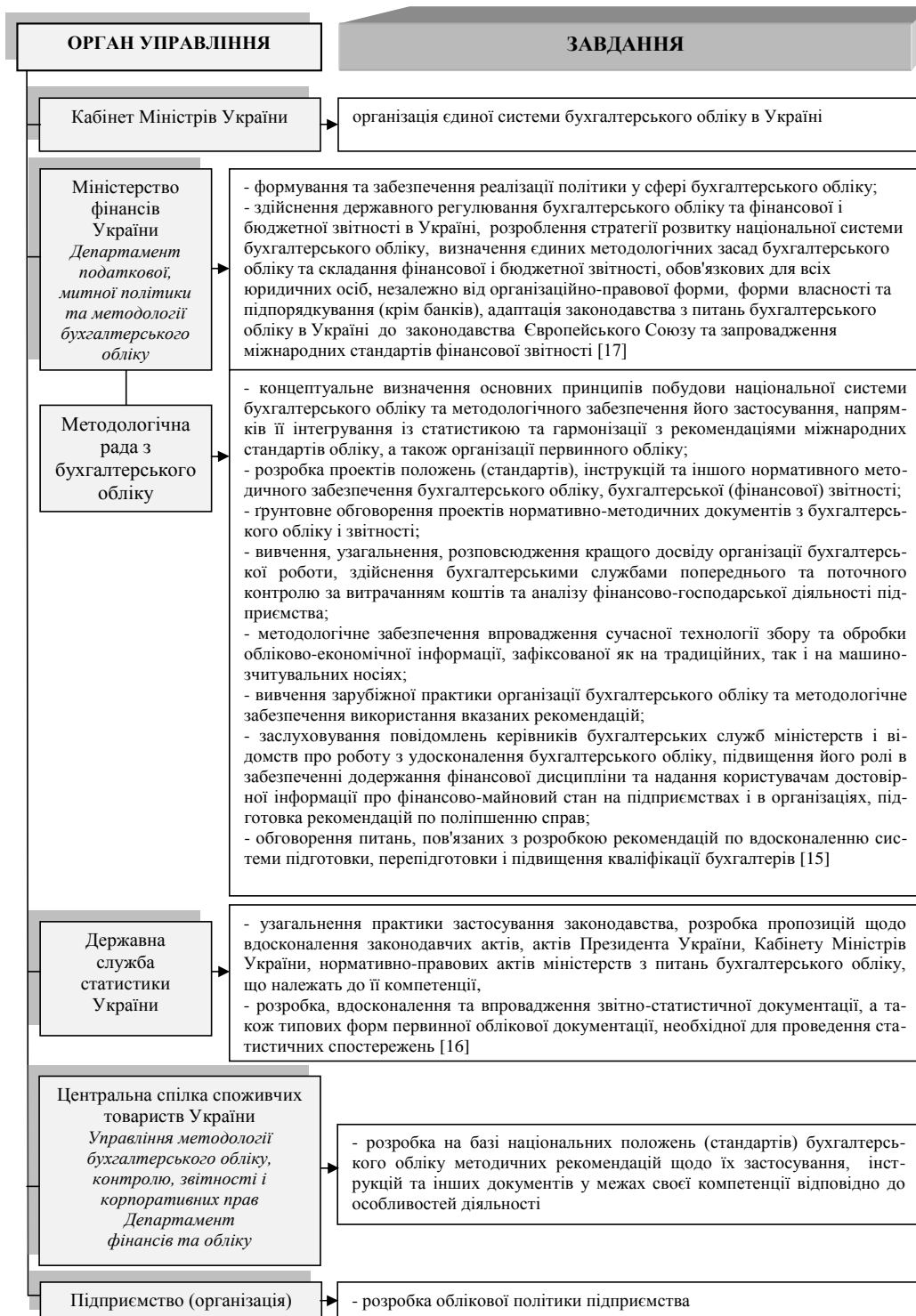

Рис. 2. Управління обліковою системою підприємств та організацій споживчої кооперації України (розроблено авторами на підставі 15,16,17,18)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України : від 16.01.2003 р. № 436-IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Жук В. М. Інституціональний підхід до розв'язання проблем бухгалтерського обліку в Україні / В. М. Жук // Фінанси України. – 2009. – № 7. – С.100-113 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fu/2009_7/pdf/ZHUK.pdf.

3. Концепция развития бухгалтерского учета и отчетности в Российской Федерации на среднесрочную перспективу : приказ Министерства финансов Российской Федерации от 01.07.2004 г. № 180 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=48508>.

4. Кузьмінський Ю. А. Що таке система бухгалтерського обліку / Ю. А. Кузьмінський // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 6. – С. 8-11.
5. Кулик Р. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського фінансового обліку в Україні / Р. Кулик, Г. Жубіль, М. Щирба // Наукові записки. – 2005. – Випуск 14 // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/gBrR0h.pdf.
6. О бухгалтерском учете : Закон Кыргызской Республики от 29.04.2002 г. № 76 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.bankir.kg/ruhome/general_bankiram/zakon/zakon_ten.
7. О бухгалтерском учете : Закон Республики Армения от 31.01.2003 г. № ЗР-515 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=31196.
8. О бухгалтерском учете и финансовой отчетности : Закон Республики Казахстан от 28.02.2007 г. № 234-III // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pavlodar.com/zakon/?dok=03428&all=all>.
9. О бухгалтерском учете : Закон Молдовы от 27.04.2007 г. № 113-XVI // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mf.gov.md/ru/act-norm/contabil/lawcontabil>.
10. О бухгалтерском учете и отчетности : Закон Республики Беларусь от 12.07.2013 р. г. № 57/3 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://pravo.by/main.aspx?guid=3871&p2=2/2055>.
11. Озеран А. В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні / А. В. Озеран // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vlca_Ekon/2011_35/55.pdf.
12. Пархоменко В. Розвиток бухгалтерського обліку: від реформування до адаптації та застосування / В. Пархоменко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 8-9. – С. 3-21.
13. Пархоменко В. М. Законодавче та нормативно-методичне забезпечення регулювання бухгалтерського обліку / В. М. Пархоменко, О. М. Петрук // Вісник ЖІТІ. – 2002. – №18. – С. 107-117.
14. Петрук О. М. Історія та іноземний досвід регулювання бухгалтерського обліку / О. М. Петрук // Вісник ЖДТУ: Економічні науки. – 2005. – № 3 (33). – С.156-167.
15. Положення про Методологічну раду з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України : наказ МФУ від 29.10.1997 р. № 230 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lawua.info/jurdata/dir308/dk308394.htm>.
16. Положення про Державну службу статистики : указ Президента України від 06.04.2011 р. № 396/2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=924-2007-EF>.
17. Положення про Міністерство фінансів України : указ Президента України від 08.04.2011 р. № 446/2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
18. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996 – XIV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
19. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів : постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.1998 р. № 1706 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-98-%D0%BF>.
20. Про споживчу кооперацію : Закон України від 10.04.1992 р. № 2265-XII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2265-12>.
21. Пушкар М. С. Теорія і практика формування облікової політики [Текст] : монографія / М. С. Пушкар, М. Т. Щирба. – Тернопіль : Карт-бланш, 2009. – 260 с.
22. Райзберг Б. Г. Учебный экономический словарь / Б. Г. Райзберг, Л. Ш. Лозовский. – М. : Айрис-пресс, 1999. – 416 с.
23. Сарана С. В. Систематизація як форма удосконалення податкового законодавства України / С. В. Сарана // Форум права. – 2009. – № 2. – С. 379-383 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2009-2/09ccvprzu.pdf>.
24. Сук Л. К. Організація бухгалтерського обліку [Текст] : підручник / Л. К. Сук, Л. П. Сук. – К. : Каравела, 2009. – 624 с.